

İntihal | Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.
| This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

TAŞIMA SENEDİNİN İSPAT GÜCÜ

POWER OF PROOF OF THE CONSIGNMENT NOTE

Doç. Dr. Nurdan Ortaç*

ÖZ

TTK'de (Türk Ticaret Kanunu) taşıma sözleşmesi herhangi bir şekilde tabi kılınmamışsa da sözleşmeyi tevsik edici niteliği haiz olan taşıma senedine ilişkin ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu çalışmada, taşıma senedinin ispat gücü üzerinde durulmuştur. Taşıma senedinin ispat fonksiyonu, taşıma işlemleri sırasında doğan anlaşmazlıkları çözmeye önemli bir rol oynar. Taşıma senedi, eşyanın teslim alındığı andan, eşyanın teslim edildiği ana kadar olan birçok aşamanın kayıt altına alındığı önemli bir delil niteliğindedir. Taşıma senedinin üzerinde yer alan bilgiler, eşyanın türü, miktarı, taşıyıcı, gönderen, gönderilen bilgileri gibi taşıma işlemine dair ayrıntılarını içerir. İşte bu bilgiler, taşıma senedini bir ispat aracı haline getirir. TTK'nin taşıma senedinin ispat gücüne ilişkin düzenlemeler içeren 858'inci maddesinde gönderen ve taşıyıcı tarafından birlikte imzalanan taşıma senedine ilişkin çeşitli karineler öngörülmüştür. Çalışmamızda bu karinelere ilişkin açıklamalara yer verilecektir. Her ne kadar çalışma konusu Türk hukuku ile sınırlı olsa da zaman zaman mehz Alman Ticaret Kanunu (HGB) hükümlerine ve Alman yargı kararları ile Alman öğretisindeki görüşlere yer verilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Taşıyıcı, Gönderen, Taşıma Sözleşmesi, Taşıma Senedi, İspat Gücü.

ABSTRACT

Although the contract of carriage is not subject to any form in the TCC (Turkish Commercial Code), detailed regulations regarding the bill of carriage, which has the quality of certifying the contract, are included. In this study, the proof power of the bill of carriage is emphasised. The proof function of the bill of carriage plays an important role in resolving disputes arising during carriage transactions. The bill of carriage is an important evidence that records many stages from the moment the goods are received to the moment the goods are delivered. The information on the bill of carriage contains the details of the carriage process such as the type, quantity, carrier, sender and consignee of the goods. This information makes the bill of carriage a means of proof. Article 858 of the TCC, which regulates the proof power of the bill of carriage, stipulates various presumptions regarding the bill of carriage co-signed by the signor and the carrier. In our study, explanations regarding these presumptions will be given. Although the subject of the study is limited to Turkish law, the provisions of the German Commercial Code (HGB), German judicial decisions and the opinions of the German doctrine will be included from time to time.

Keywords: Carrier, Sender, Contract of Carriage, Consignment Note, Power of Proof.

* Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

© 0000-0002-4274-7087 | nurdanortac@kku.edu.tr

Bu eser Creative Commons Atıf-Gayri Ticari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

GİRİŞ

Eşya taşıma sözleşmesine ilişkin genel hükümler TTK¹'nin “*Taşıma İşleri*” başlıklı 4. Kitabında düzenlenmiştir². Taşıma sözleşmesi, Kanun'da herhangi bir şekil şartına tabi kılınmadığından, bu sözleşme TBK (Türk Borçlar Kanunu)³ m. 12 hükmü gereği şekle tabi değildir. Ancak TTK'de taşıma sözleşmesini tevsik edici niteliği haiz olan taşıma senedine⁴ ilişkin hükümler sevk edilmiştir.

TTK'nin 856 ve devamı maddelerinde taşıma senedine ilişkin tanıma yer verilmemişse de anılan Kanun'da yer alan düzenlemelerden yola çıkarak taşıma senedini, gönderen tarafından düzenlenen; taşınan eşya, taşıma ücreti ve taşıyıcı, gönderen ve gönderilen hakkında bilgiler içeren ve sözleşmenin tarafları arasındaki özel anlaşmaları da tevsike yarayan bir belge olarak tanımlayabiliriz. Bununla beraber taşıma senedine ilişkin hüküm sevk edilen KTY (Karayolu Taşıma Yönetmeliği)'nde taşıma senedine ilişkin açık bir tanıma yer verilmiştir. Anılan Yönetmelik m. 4/1/iii hükmü uyarınca taşıma senedi “*Eşya ve kargo taşımalarında gönderen ile yetki belgesi sahibi arasında akdedilen, taşımada kullanılan taşıta ait bilgiler ile ilgili diğer mevzuat ve bu Yönetmelikle belirlenen bilgileri ihtiva eden sözleşme belgesi veya bu tür bir sözleşmede bulunması gereken bilgileri ihtiva etmesi halinde taşıma senedi yerine geçecek olan taşıma faturası, taşıma irsaliyesi veya irsaliyeli taşıma faturasını*” ifade eder. Anılan düzenlemede bir belgenin taşıma senedi niteliği arz etmesi için açıkça belgenin taşıma senedi olduğunu belirtmesi gerektiği aranmamış, taşıma senedine ilişkin bilgileri içeren taşıma faturası, taşıma irsaliyesi veya irsaliyeli taşıma faturasının da taşıma senedi olabileceği kabul edilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki her ne kadar KTY'nin ilgili hükmünde taşıma senedinin yetki belgesi sahibi ile gönderen arasında düzenleneceği ifade edilmişse de TTK hükümleri kapsamında “*taşıyıcı*”

¹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

² TTK'nin 852'nci maddesinde deniz, demir ve hava yoluyla taşıma ile posta idaresine ilişkin özel hükümler saklı tutulduğundan bu hususlarda öncelikle varsa özel hükümler; özel hükümlerde düzenlenmemiş hallerde ise genel hüküm niteliğindeki TTK'nin 4. Kitabı hükümleri uygulama alanı bulur. Örneğin, havayolu taşımalarında Türk Sivil Havacılık Kanunu, deniz yolu ile taşımalarda TTK'nin “Deniz Ticareti” başlıklı 5. Kitabı, demiryolu ile taşımalarda 1872 tarihli “*Rumeli Demiryollarının Umur-u Nakliyesi Hakkında Nizamname*” (anılan Nizamnamenin halihazırda yürürlükte olmasına ilişkin eleştiriler için bkz. Nurdan Orbay Ortaç, “Demiryolu ile Seyahat Eden Yolcuların Haklarına Dair Yönetmelik Hükümlerine Eleştirel Bir Bakış”, *Ticaret Hukuku Sempozyumu 2021, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 9-12 Şubat 2021, Bildiri Kitabı*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2021, s. 563 vd.) özel düzenlemeler olarak zikredilebilir.

³ 6098 sayılı Türk Ticaret Kanunu 11.01.2011 tarih ve 27836 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

⁴ Eşyaların Karayolundan Uluslararası Nakliyatı İçin Mukavele Sözleşmesi (Convention On The Contract For The International Carriage Of Goods By Road-CMR)'nin Türkçe metninde “*sevk mektubu*” terimi tercih edilmiştir (Bkz. 04.01.1995 tarihli ve 22161 sayılı Resmî Gazete). *Kendigelen/Aydın* tarafından kaleme alınan makalede CMR Konvansiyonunun alternatif bir çevirisi yapılmış ve *yazarlar* tarafından resmi tercümeden farklı olarak “*taşıma senedi*” kavramı tercih edilmiştir (Abuzer Kendigelen ve Alihan Aydın, “Karayolu ile Uluslararası Eşya Taşıma Sözleşmesine İlişkin Antlaşma (CMR), Resmî Çeviriye İlişkin Sorunlar ve Bir Serbest Çeviri Denemesi”, *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı*, C. 1, İstanbul: Beta, 2002, s. 501 vd.

sifatının kazanılabilmesi için sadece taşıma işinin taahhüt edilmesi yeterli⁵ olduğundan taşıma işinin icrasını taahhüt eden taşıyıcı da TTK hükümleri kapsamında taşıma senedi düzenleyebilir.

Kanun koyucu, TTK m. 857/1 hükmünde taşıma senedinin içeriğine ilişkin standart bazı hususlara yer vermiş olsa da⁶ ikinci fıkra ile taraflara uygun gördükleri -örneğin, eşyanın belli ısıda taşınması kaydı, yetkili mahkeme kaydı gibi- diğer kayıtları koyma imkânı da tanımıştır. Anılan hükümde yer alan kayıtların bir kısmını içermeyen taşıma senedinin geçerliliği hususunda Kanun'da, açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Anılan maddeye ilişkin gerekçede yer alan “*Birinci fıkra, taşıma senedinin asgarî mecburi içeriğini göstermektedir. Bu özelliklikle ikinci fıkradan anlaşılmaktadır.*”⁷ ifadesinden her ne kadar söz konusu kayıtların, geçerlilik unsuru olduğu yönünde bir kanaat oluşsa da TTK'nin taşıma senedinin ispat gücüne ilişkin 858'inci maddesinin gerekçesi nazara alındığında görülecektir ki esasen kanun koyucu, bu sorunun çözümünü öğretici ve yargı kararlarına bırakmıştır. Şöyle ki anılan madde gerekçesinde “...*Taşıma senedinin kanunda ifadesini bulan ispat gücünü haiz olabilmesi için şeklen kanuna uygun düzenlenmiş bulunması, her şeyden önce imzayı içermesi ve 858 inci maddedeki kayıtları içermesi gerekir. Bu kayıtlardaki eksikliklerin senedin ispat gücünü tümüyle mi ortadan kaldıracacağı, yoksa eksik olan kayıtlarla ilgili olarak mı gücünü yitireceği sorununun çözümü öğretici ve yargı kararlarına aittir.*”⁸. Kanaatimizce gönderen tarafından imzalanan taşıma senedinin TTK m. 857 hükmünde yer alan kayıtların bir kısmını içermemesi, gerekli asgari bilgileri karşıladığı (gönderen imzası, taşıyıcı, gönderen ve gönderilenin kimliğine ilişkin bilgiler ile taşınan mallara ilişkin bilgiler) sürece bir talimat ve ispat belgesi olarak işlevine halel getirmez. Nihayetinde taşıma senedinin en önemli işlevi ispat belgesi olmasıdır. Dolayısıyla özellikle her iki tarafça imzalanan taşıma senedi kanunda öngörülen kayıtların bir kısmını içerse dahi içerdiği kayıtlar bakımından ispat fonksiyonunu koruyacaktır⁹. Sadece gönderen tarafından imzalanması halinde ise onun aleyhine delil olma vasfı devam edecektir.

⁵ Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Mertol Can, “4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'na göre Yapılan Taşımaların Tabii Olduğu Hukuki Esaslar”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9 (1), 2005, s. 11-63.

⁶ Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nde 6102 sayılı Kanunun ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla, taşıma senedinde taşımacı, gönderen ve alıcının unvanları, adresleri, iletişim bilgileri, eşyanın cinsi, miktarı, teslim alma ve teslim edilme yerleri, taşıma süresi, taşıma ücreti, taşımacının vergi kimlik numarasının (gerçek kişilerde T.C. kimlik numarası) belirtilmesi, taşıma irsaliyesinde ise; malın cinsi, miktarı, kimin tarafından tevdi edildiği, nereye ve kime gönderildiği ile alınan nakliye ücreti tutarı, sürücünün ad ve soyadı, taşıtın plakası, seri ve müteselsil sıra numarası ve düzenleme tarihinin yer almasının zorunlu olduğu hükme bağlanmıştır.

⁷ Gerekçe için bkz. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877be-1e9f-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6102#step-2> (Erişim Tarihi: 01.09.2023)

⁸ Gerekçe için bkz. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877be-1e9f-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6102#step-2> (Erişim Tarihi: 01.09.2023)

⁹ Öğretide, ispat fonksiyonunu haiz olan ve kıymetli evrak niteliği arz etmeyen taşıma senedinde, TTK m. 857 hükmünde yer alan unsurlardan bir kısmının eksik olmasının senedin, taşıma senedi olma niteliğini etkilemeyeceği yönünde görüşler için bkz. Vural Seven, *Taşıma Hukukunda Gönderilen*, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012, s. 51; Burak Adıgüzel, *Taşıma Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s. 95; Ahmet Batuhan Oyal, “Taşıma Senedi İle Yük Senedine İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Alman Ticaret Kanunu Hükümleriyle Karşılaştırılmalı Olarak Değerlendirilmesi”, *Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5/1, (2023), s. 121 vd. Alman hukuku bakımından: Ingo Koller, *Handelsgesetzbuch Kommentar* (Hrsg Ingo Koller/Peter Kindler/Klaus-Dieter Drüen), 10. Auflage, C.H. Beck, 2023, HGB § 408, Rn. 1.

Taşıma senedinin taşıma sözleşmesine ait bir şekil şartı olmaması sebebi ile bu senedin düzenlenmemesi ya da düzenlenen taşıma senedinin TTK'de öngörülen şekle ve içeriğe uygun olmaması veya kaybolması halleri, taşıma sözleşmesinin geçerliliğine etki etmez (TTK m. 856/2). Ancak taşıma senedinin kanuna uygun düzenlenmesi taraflar arasında çıkacak bir uyumsuzlukta ispat açısından oldukça önemli bir rol oynar.

Aşağıda öncelikle taşıma sözleşmesinin her iki tarafınca imzalanmış taşıma senedinin ispat gücü, ardından taşıma senedinin sadece gönderen tarafından imzalandığı hallerde ispat gücü üzerinde ayrı ayrı durulacaktır.

Çalışma konumuz TTK m. 858 hükmü ile sınırlı olsa dahi zaman zaman mehz Alman Ticaret Kanunu (HGB) hükümleri ve Alman yargı kararlarına da değinilmeye gayret edilecektir.

I. HER İKİ TARAFÇA İMZALANAN TAŞIMA SENEDİNİN İSPAT GÜCÜ

Taşıma senedi, taşıma sözleşmesinin taraflardan birinin istemi üzerine gönderen taraftan düzenlenir. Taşıma senedinin sadece gönderen tarafından imzalanması yeterli olmakla beraber gönderen, taşıyıcıdan da senedi imzalamasını talep edebilir (TTK m. 856/1). Taşıma senedi, taşıyıcı tarafından da imzalanmış ise nitelikli bir ispat belgesine dönüşür¹⁰. Zira taşıma senedinin sadece gönderen tarafından imzalanması halinde söz konusu belge, gönderenin kendinden sadır olduğu için onun lehine, taşıyıcı aleyhine delil teşkil etmez¹¹.

A. TAŞIMA SÖZLEŞMESİNİN AKDİNE İLİŞKİN İSPAT GÜCÜ

TTK'nin 856'ncı maddesinin taşıma senedi düzenlenmemiş olsa dahi tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile taşıma sözleşmesinin kurulacağına ilişkin düzenlenmesinden anlaşılacağı üzere (f. 2, c. 1), taşıma sözleşmesi herhangi bir şekle tabi kılınmamıştır. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere özel bir şekli şart aranmaması sebebi ile taşıma sözleşmesi bakımından şekil serbestisi ilkesinin (TBK m. 12/1) geçerli olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Bu bağlamda taşıma sözleşmesi, yazılı veya resmî şekilde akdedilebileceği gibi sözlü dahi akdedilebilir. Bununla birlikte taşıma senedinin düzenlenmesi, taşıma sözleşmesinin geçerlilik şartı olmamakla beraber sözleşmenin ispatı açısından önem arz eder.

¹⁰ Maria Paschke, *Handelsgesetzbuch Kommentar* (Hrsg Oetker Hartmut), 7. Auflage, München: C.H. Beck, 2021, HGB § 409, Rn. 1.

¹¹ Senet, onu vücuda getiren kişi aleyhine delil teşkil eder (Baki Kuru ve Burak Aydın, *Medenî Usul El Kitabı*, C. I, 2. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021, s. 670; Süha Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku*, C. I, 4. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021, s. 914; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medenî Usul Hukuku*, 9. Bası, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 379; Şanal Görgün, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu, *Medenî Usul Hukuku*, 11. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 2022, s. 436).

TTK'nin 858'inci maddesinde de açıkça vurgulandığı üzere her iki tarafça imzalanan taşıma senedi, taşıma sözleşmesinin yapıldığına kanıt¹² teşkil eder¹³. Dolayısıyla her ne kadar taşıma senedinin düzenlenmemesi, taşıma sözleşmesinin geçerliliği bakımından önem arz etmese de bu durum, sözleşmenin varlığını ispat bakımından bazı güçlükler yaratabilir. Bu halde sözleşmenin varlığının ispatı genel hükümlere yani Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na (HMK) tabi olacaktır. Bununla birlikte TTK'nin 856'ncı maddesinde taşıma senedinin düzenlenmediği halde de taşıma sözleşmesinin varlığına ilişkin başkaca bir karine daha öngörülerek sözleşmenin varlığını ispat açısından taraflara bir başka kolaylık tanındığını söyleyebiliriz. Şöyle ki anılan düzenleme uyarınca eşyanın taşıyıcıya teslimi, taşıma sözleşmesinin varlığına karine teşkil edecektir (TTK m. 856/2 c. son)¹⁴. Bu halde eşyanın taşıyıcı tarafından gönderenden teslim alındığının ispatlanması taşıma sözleşmesinin varlığı bakımından aksi ispat edilebilir bir karine niteliği arz edecektir¹⁵. Ancak eşyanın taşıyıcıya teslimi sadece taşıma sözleşmesinin varlığına karine teşkil ettiğinden, özellikle taşınan eşyanın zayı olması veya hasara uğraması halinde yine ispat sorunları doğabilir. Bu sebeple taşıma sözleşmesinin yazılı yapılmasında yahut her iki

¹² Karakaş, karineyi "varlığı bilinmeyen bir olgu hakkında sonuç çıkarmamızı sağlayan bir işaret, belirti" olarak tanımlamaktadır (Fatma Tülay Karakaş, "Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62/3, (2013), s. 731.).

¹³ Her ne kadar anılan düzenlemede "...kanıt oluşturur." ifadesine yer verilmiş olsa da öğretide söz konusu ifadenin "...aksi ispat edilene kadar karine teşkil eder." şeklinde anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir (Seven, Taşıma Hukukunda Gönderilen, s. 59, 60; Adıgüzel, Taşıma Hukuku, s. 105.).

¹⁴ "... Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davalının İzmir'den Mersin'e taşınması için davacıya teslim ettiği iş makinesinin davacı tarafından taşınarak A. K. ya teslim edildiği, taraflar arasında yazılı bir taşıma sözleşmesi bulunmadığı ve ayrıca taşıma senedi de düzenlenmediği, ancak davalı tarafından mevzuat gereğince zorunlu olan sevk irsalıyesini düzenlenerek davacıya teslim edildiği anlaşılmaktadır. Refakat belgesi niteliğini taşıyan dava konusu taşımaya ilişkin sevk irsalıyesinin davalı tarafından düzenlenmesi ve eşyanın davalı tarafından davacıya teslimi ile taşıma sözleşmesinin varlığına karine oluşması, davalının bunun aksini ispat edememesi, ayrıca taşıma ücretine ilişkin faturaya itiraz edilmemesi karşısında somut olayda taşıma sözleşmesinin taraflar arasında yapıldığının ve davalının taşıma sözleşmesinin göndereni olduğunun kabulü gerekmektedir." (Yargıtay HGK, 2017/408 E., 2019/917 K., T. 19.09.2019, Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 30.08.2023). "Her ne kadar davacı tarafından Bakırköy 6. Sulh Hukuk Mahkemesinin 2007/201 Esas sayılı dosyasına delil olarak dayanılmış ise de davalı şirketin taraf olmadığı bir davada dinlenen tanık beyanlarının eldeki dava için taşıma işinin davalı adına yapıldığına ve taşınan malzemelerin davalıya teslim edildiğine dair delil olarak kabul edilmesi, taraflar arasındaki sözleşme ilişkisi davalı tarafından kabul edilmediğinden davanın niteliği ve dava konusu alacağın miktarı gözetildiğinde mümkün değildir. Ancak dava dışı Fırat Plastik A.Ş.'nin davalıya sattığı plastik boru emtiaşının İstanbul'dan Çanakkale'ye taşınması için 12.04.2005 ve 13.04.2005 tarihlerinde düzenlenen üç ayrı sevk irsalıyesine araç plakalarının yazılarak davacının şoförleri tarafından imzalandığı ve sevk irsalıyelerinde emtiaşının Çanakkale'ye taşınarak teslim edildiğine dair davalı şirket çalışanı Cafer Çetin'in de imzasının bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca dava dışı Fırat Plastik A.Ş. tarafından taşımaya konu emtialar için davalı adına düzenlenen 12.04.2005 ve 13.04.2005 tarihli faturaların davalının ticari defterlerinde kayıtlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle yerel mahkemece, sevk irsalıyesini ve davalının ticari defterleri birlikte gözetildiğinde davacının taşıma ilişkisini ispat ettiği kabul edilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekmektedir." (Yargıtay HGK, E. 2017/123, K. 2019/404, T. 4.4.2019, Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 30.08.2023)

¹⁵ Öğretide Can'ın da belirttiği üzere taşıma senedinin düzenlenmediği hallerde eşyanın teslimi sadece taşıma sözleşmesinin varlığına karine teşkil eder; dolayısıyla eşyanın teslimi vakiasının sözleşmenin kurucu bir unsuru olarak nitelendirilemez. Bu sebeple de taşıma sözleşmesi aynı sözleşme niteliği arz etmez (Mertol Can, *CMR ve Alman Ticaret Kanunu Hükümleri ile Mukayeseli Olarak Türk Taşıma Hukukunun Genel Esasları*, C. I, Ankara: İmaj Yayıncılık, 2017, s. 47.). Kaldı ki TTK m. 856'nın taşıma sözleşmesinin tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulacağına ilişkin hükmünden taşıma sözleşmesinin niteliği gereği rızai bir sözleşme olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

tarafça imzalanan taşıma senedinde taşıma konusu eşyaların nitelik ve nicelik olarak belirtilmesinde fayda vardır¹⁶.

Son olarak belirtmek gerekir ki her iki tarafça imzalanan taşıma senedi sadece taşıma sözleşmesinin varlığının ispatı bakımından bir karine teşkil eder; yoksa taşımaya konu eşyaya ilişkin gönderen ile gönderilen veya üçüncü kişi arasındaki bir sözleşmesel ilişkiyi ispat bakımından fonksiyonu bulunmamaktadır¹⁷

B. SÖZLEŞMENİN İÇERİĞİ BAKIMINDAN İSPAT GÜCÜ

Taşıma senedi, taşıma sözleşmesinin içeriğine de karine teşkil eder (TTK m. 858/1). Taşıma senedinin, sözleşmenin içeriği bakımından ispat gücü pek tabii ki sözleşmede öngörülen hususların taşıma senedine aktarıldığı kadarı ile sınırlıdır. Sözleşmede kararlaştırılan ancak taşıma senedine aktarılmayan kayıtlara ilişkin taşıma senedinin ispat gücü olmayacağından, bu halde söz konusu hususların varlığını ispat genel hükümlere tabi olacaktır¹⁸.

Taşıma senedinin içereceği hususlar, TTK m. 857 hükmünde örnek niteliğinde sayılmıştır. Anılan hüküm uyarınca taşıma senedi; gönderen, taşıyıcı ve gönderilene ait bilgileri, taşınan eşyanın teslim alınacağı ve teslim edileceği tarihi ve yeri, eşyanın niteliği ve niceliğine ilişkin bilgileri, taşıma ücretini, ambalaj bilgilerini, taşıma koşullarını, taşıma senedinin düzenleme yerini ve tarihini içerir. Söz konusu kayıtlar sınırlayıcı nitelik arz etmez, taraflar uygun gördükleri başkaca kayıtları da taşıma senedine derç edebilirler (TTK m. 857/2). Taşıma senedinin düzenleyenin imzasını içermesi kaydıyla, TTK m. 857 hükmünde yer alan diğer kayıtların bir kısmını içermemesi senedin geçerliliğini etkilemez¹⁹ ve bu halde taşıma senedi sadece var olan kayıtlar bakımından kanıt niteliğinde kabul edilmelidir. Ancak bu durum, taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklarda taşıma senedinin ispat fonksiyonunu zayıflatabilir. Bu nedenle taşıma senedi düzenlenirken özellikle taşıma sözleşmesinin tarafları ve ilgililerine, taşınan eşyaya dair özellikle taşınma koşulları ve eşyanın ağırlığına ilişkin bilgilere yer verilmesi ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünde oldukça önem arz edecektir.

C. EŞYANIN TAŞIYICI TARAFINDAN TESLİM ALINDIĞINA İLİŞKİN İSPAT GÜCÜ

Taşıma senedi, malın taşıyıcıya teslim edildiğini ve taşıma sürecinin başladığını kanıtlayıcı niteliktedir (TTK m. 858/1). Zira taşıma senedi malın taşıyıcı tarafından teslim alındığı tarih ve yer gibi hususlara dair bazı bilgileri de içerir. Bu nedenle, eşyanın taşıyıcıya teslimi ile ilgili anlaşmazlıklarda her iki tarafça imzalanan taşıma senedi, eşyanın taşıyıcıya teslim edildiğine ilişkin delil olarak kullanılabilir. Bu özelliği gereği taşıma senedinin makbuz niteliğinde

¹⁶ Konuya ilişkin bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2016/4474, K. 2017/2990, T. 23.05.2017 (Yayımlanmamış Karar).

¹⁷ Her iki tarafça imzalanan taşıma senedi yalnızca taşıma sözleşmesinin varlığına karine teşkil eder; taşıma sözleşmesinin konusu olan eşyanın satımına ilişkin bir satış sözleşmesinin varlığını ispat bakımından taşıma senedinin bir fonksiyonu bulunmamaktadır (Konuya ilişkin Bamberg Eyalet Mahkemesi'nin kararı için bkz. OLG Bamberg, Urteil vom 06.11.2003 – 1 U 121/02 Beckonline (20.11.2023)).

¹⁸ CMR senedi bakımından aynı hususta bkz., Ecehan Yeşilova, "CMR-Taşıma Senedinin İspat Kuvveti", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7/ 1, (2005), s. 260.

¹⁹ Bkz. dipnot 9.

olduğu da söylenebilir²⁰. Bu karine özellikle eşyanın zıyı halinde taşıyıcının sorumluluğunun doğumu bakımından oldukça önem arz eder²¹. Zira TTK'nin 875'inci maddesi uyarınca taşıyıcının eşyanın zıyıandan, hasara uğramasından ve gecikmesinden ötürü sorumluluğunun, mevcut olduğu zaman dilimi, eşyanın taşınmak üzere teslim alınmasından teslim edilmesine kadar geçen süreyi kapsamaktadır.

D. EŞYAYA İLİŞKİN KAYITLAR BAKIMINDAN İSPAT GÜCÜ

Taşıma senedi eşyanın ve ambalajının, eşyanın taşıyıcı tarafından teslim alındığı sırada, dış görünüşü bakımından iyi durumda bulunduğu ve taşınan paketlerin sayısının, işaretleri ile numaralarının, taşıma senedinde yer alan kayıtlara uygun olduğuna karine teşkil eder (TTK m. 858/2). Söz konusu uygunluk karinesi, taşıyıcı tarafından taşıma senedine konulan bir çekince ile çürütülebilir. Bu halde taşıma senedine haklı bir sebeple çekince konabileceği gibi; taşıyıcının şerh düşeceği çekince, senette var olan kayıtların doğruluğunu denetleyecek uygun araçlara sahip olmadığı sebebine de dayandırılabilir (TTK m. 858/2). Kanun koyucu, “*haklı bir sebeple*” ifadesi ile taşıyıcının koyacağı çekincenin gerekçelendirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. O halde taşıyıcının, taşıma senedine örneğin sadece “*içeriği bilinmiyor*” ya da “*...içerdiği ifade edilmekle beraber, buna ilişkin çekince konulmuştur*” gibi ifadeler, taşıma senedinde yer alan kayıtların doğruluğuna ilişkin karinenin işlerliğini yitirmesi için tek başına yeterli değildir²². Mutlaka çekincenin gerekçelendirilmesi gerekir ki haklı bir sebep teşkil edip etmediği anlaşılabilir. Çekincenin örneğin, konteynerin mühürlü olması ya da denetlemenin yapılması için gerekli zamanın taşıyıcıya sağlanmaması gibi sebeplerle içeriğinin tespit edilemediği²³ veya ambalajın yırtık olduğu ya da su geçirmeye müsait olduğu şeklinde somut biçimde gerekçelendirilmesi gerekir. Taşıyıcı tarafından taşıma senedine konulan kanuna uygun bir çekince, taşıma senedinin ispat gücünü zayıflatır; ancak gönderen tarafından kabul edilmedikçe çekincenin içerdiği husus bakımından taşıyıcı lehine bir karine olduğundan söz edilemez²⁴. Taraflar arasında bu hususta bir uyuşmazlık vaki olduğunda gönderenin çekincenin doğruluğunu kabul etmesi ise ikrar anlamını taşır ve bu halde ikrar edilen hususta taraflar arasında uyuşmazlık nihayete erer.

Taşıyıcının taşıma senedinin ispat gücünü zayıflatan çekincesi, senette var olan kayıtların doğruluğunu denetleyecek uygun araçlara sahip olmadığı sebebine dayandırılmışsa gönderenin bu çekinceyi kabul etmesi, sadece eşyanın denetlenmediğinin kabulü hususunda etki

²⁰ Paschke, *Handelsgesetzbuch Kommentar*, HGB § 409, Rn. 7; Fabian Reuschle, *Handelsgesetzbuch (Begründet von Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn; Hrsrg von Joost, Detlev/Strohn, Lutz)*, Band 2, §§ 343/475h, Transportrecht, München: C.H. Beck, 2020, HGB § 409, Rn. 6.

²¹ Karlsruhe Eyalet Mahkemesine konu olan bir uyuşmazlıkta eşyanın bir kısmının gönderilene teslim edilip edilmediği hususunda taraflar arasındaki ihtilafın çözümünde taşıma senedinin eşyanın gönderilene teslim edildiği hususunda karine teşkil etmeyeceği ifade edilmiştir [OLG Karlsruhe (15. Zivilsenat), Urteil vom 17.11.2021-15 U29/21, Beckonline, (20.11.2023)]. Alman Ticaret Kanunu'nda (HGB) taşıma senedinin ispat gücünün düzenlendiği § 409 hükmünde taşıma senedinin, eşyanın taşıyıcıya teslim edildiğine karine oluşturacağı düzenlenmiş mahkeme kararında belirtildiği üzere anılan Kanun hükmü taşınan eşyanın gönderilene teslim edildiği hususunda karine teşkil edeceğine dair bir düzenleme içermemektedir.

²² Thomas Wieseke, *Nomos Kommentar Handelsgesetzbuch* (Hrsrg Thomas Heidel/ Alexander Schall), 3. Auflage, Nomos, 2020, HGB § 409, Rn. 6.

²³ Wieseke, *Nomos Kommentar Handelsgesetzbuch*, HGB § 409, Rn. 6.

²⁴ Yeşilova, *CMR-Taşıma Senedinin İspat Kuvveti*, s. 266.

doğurur²⁵ ve anılan kayıtlara ilişkin taraflar arasındaki uyuşmazlıkta genel ispat kuralları (HMK) işlerlik kazanır.

Aşağıda TTK'nin 858'inci maddesinde taşıma senedinin içeriğine ilişkin öngörülen karineler ayrı ayrı ele alınmaya çalışılacaktır.

1. Eşyanın Dış Görünüşü Bakımından İyi Durumda Olduğu Karinesi

Gönderen ve taşıyıcı tarafından imzalanan taşıma senedi, eşyanın ve ambalajının, eşyanın taşıyıcı tarafından teslim alındığı sırada, dış görünüşü bakımından iyi durumda bulunduğuna karine teşkil eder (TTK m. 858/2). Bu halde taşıma senedinin içeriği, belirtilen hususlar bakımından taşıma sözleşmesinin de içeriği olarak varsayılır²⁶. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere taşıyıcı, taşıma senedine haklı bir sebeple çekince koymuş ise²⁷ veya taşıyıcının çekincesi kayıtların doğruluğunu denetleyecek, uygun araçlara sahip olmadığı sebebine dayanıyorsa söz konusu karine işlerliğini yitirir (TTK m. 858/2)²⁸. Bu halde TTK m. 858/2 hükmünden anlaşılacağı üzere taşıma senedine sadece çekince konulması yeterli değildir, söz konusu çekincenin gerekçelendirilmesi de şarttır. Örneğin, ambalajlama yükümlülüğünün gönderende olduğu hallerde, her iki tarafça imzalanan taşıma senedine taşıyıcı tarafından gerekçe belirtilmeksizin sadece ambalajın yetersizliğine ilişkin bir kayıt düşüldüğü takdirde, TTK m. 858/2 hükmü gereğince eşyanın teslim alındığı sırada ambalajın iyi durumda olduğu kabul edileceğinden, artık taşıyıcının bu karinenin aksini ispat etmesi Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 201

²⁵ Yeşilova, *CMR-Taşıma Senedinin İspat Kuvveti*, s. 266.

²⁶ Paschke, *Handelsgesetzbuch Kommentar*, HGB § 409, Rn. 5.

²⁷ Münih Eyalet Mahkemesi'nin mehz CMR Konvansiyonu kapsamında verdiği bir karara konu olan olayda, taşıma sözleşmesi ile taşıyıcıya malların yeterince ön soğutma işlemine tabi tutulduğunu kontrol etme yükümlülüğü getirilmiştir. Mahkeme, malların ön soğutmaya tabi tutulmasını kontrol yükümlülüğünün eşyanın dış görünüşüne ilişkin olduğuna ve taşıyıcı, eşyayı teslim aldığı sırada ön soğutma eksikliğini taşıma senedine şerh düşmediği için eşyanın ön soğutmaya tabi tutulduğu hususunda taşıma senedinin karine teşkil edeceğine ve karinenin çürütülmesinin taşıyıcının yükümlülüğünde olduğuna hükmetmiştir [OLG München, Urteil vom 08.03.2012 – 23 U 4203/11, Beckonline (20.11.2023)].

²⁸ "...dosyada taşıyıcı olan davalının gönderiyi ihtirazi kayıtla teslim aldığına dair delil bulunmamaktadır. Hasarın taşıma sırasında oluştuğu anlaşıldığından, hasarın ambalajlanmadan kaynaklandığını ispat yükü davalıda olup, ihtirazi kayıt koymadan teslim aldığı eşyanın dış görünüşü itibarıyla kusuru olmadığını kabul etmiş sayılmaktadır. Bu bakımdan, davacının gönderiyi ilgili olarak talimat verip ürünün ambalaj hatasından mı yoksa taşıma sebebiyle mi hasar gördüğünü tespit ettirmesi gerekmediğinden, mahkemece davacının sözleşme gereğini yerine getirmemesi sebebiyle tazminata hak kazanamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış, kararın davacı yararına bozulması gerekmiştir." (Yargıtay 11. HD., E. 2022/10756, K. 2013/8892, T. 02.05.2013). "...taşıyıcının ihtirazi kayıt sürmeksizin taşımaya aldığı emtianın taşıma süresindeki hasarından ve zayıfından sorumlu olduğu, TTK m. 858 gereğince, yükü alırken itiraz ileri sürmeyen taşıyıcı dış görünüş itibarı ile yükün senede uygun, hasarsız ve sorunsuz olduğunu teyit etmiş olduğunun kabulü gerektiği, dolayısıyla yüklemesi sırasında itiraz ileri sürmeyen taşıyıcının emtianın önceki taşıma ve/veya antrepo aşamalarında hasarlandığını ispatla yükümlü olduğu, hasarın emtianın ambalajından değil, dıştan gelen ıslanma kaynaklandığı, parsiyel yük şeklindeki taşıma da gözetildiğinde, davalıların istinaf sebepleri yerinde değildir..." (İstanbul BAM 14. HD., E. 2018/2114, K. 2020/506, T. 09.06.2020)

uyarınca ancak senetle mümkün olacaktır²⁹. Dolayısıyla taşıma senedine konulacak haklı bir çekince, taşıma senedinin ispat fonksiyonunu sınırlandırır³⁰.

TTK m. 858/2 hükmünün açık lafzından anlaşılacağı üzere taşıma senedi, eşyanın ve ambalajının, eşyanın taşıyıcı tarafından teslim alındığı sırada, *dış görünüşü bakımından* iyi durumda bulunduğu karine teşkil edeceğinden kural olarak, eşyanın *ambalajın içindeki durumunun* iyi olduğuna ilişkin bir karine oluşturmaz³¹. Zira dış görünüş bakımından yapılacak denetlemeden anlaşılması gereken, taşıyıcının elindeki makul araçlarla ve taşınan eşya hakkında özel bilgisi olmayan basiretli bir taşıyıcının göstermesi gereken özeni göstererek denetleme yapmasıdır³². Ancak örneğin, malların ambalajının şeffaf bir streç ile kaplı olması halinde olduğu gibi, ambalajın dışından eşyanın durumu belirlenebiliyorsa bu karine, istisnai olarak ambalajın içeriğini de kapsayacak şekilde uygulama alanı bulabilir³³.

2. Taşınan Paketlerin Sayısının, İşaretleri İle Numaralarının Taşıma Senedinde Yer Alan Kayıtlara Uygun Olduğu Karinesi

İki tarafça imzalanan taşıma senedi, taşınan paketlerin sayısının, işaretleri ile numaralarının taşıma senedinde yer alan kayıtlara uygun olduğuna da karine teşkil eder (TTK m. 858/2). Bu halde anılan hususlara ilişkin kayıtların doğru olmadığını iddia eden kimse söz konusu karineyi çürütecek deliller sunmakla yükümlüdür. Bu halde senede karşı senetle ispat kuralı işlerlik kazanacaktır. Ancak yazılı delil başlangıcının -örneğin, taraflar arasındaki e-posta

²⁹ "... Somut olayda, ambalajlama, yükleme ve istifleme işinin davacı gönderen tarafından yapıldığı tarafların kabülindedir. Davacı tarafça yasal sürede ileri sürülmemeyen, "davalının yüke el attığı ve paketlerin şeklini değiştirdiği, yöntemindeki iddiasına ise itibar edilmemiştir. Bilirkişi heyet kök ve ek raporunda, davacı tarafça kullanılan ambalajın ceviz yağı ürüne uygun olduğu, kullanılan ambalaj kadar yükleme, istifleme ve sabitlemenin de önemli olduğu, ancak üretici firma kullanım kılavuzu incelendiğinde istifleme ve sabitlemenin gereği gibi yapılmadığı, zira şart koşulan palet şekli, ambalajın köşelerden palete oturtulması ve yerleşmesi, dolunum usulüne uygunluğu, streç film ile sabitleme, sarma ve kapların her birini sabitleyecek şekilde istifleme ve sarma olmaksızın aksine 2 palet yük parsiyel olarak taşımaya verildiği belirtilmiştir. Bilirkişi raporu denetime açık ve hüküm kurmaya elverişli niteliktedir. O halde hasarın yükün gereği gibi istiflenmemesi sabitlenmemesinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Öte yandan kural olarak taşıma ilişkisinde ambalajlama, yükleme ve sabitleme yükümlülüğü gönderene ait olsa bile davalı taşıyanın tali de olsa yüklemeye nezaret yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu durumda emtianın gereği gibi istiflenmeden sabitlenmeden sevk edilmesi halinde nakliye sürecinde hasar görebileceğini taşıyıcının "basit değerlendirmeyle" öngörüp "yüklemeye karşı çıkması; göndereni uyarması, netice alamaması durumunda da çekincesini yazılı olarak belirtmesi gerektiği halde, bu konuda gerekli özenin gösterilmemesi nedeniyle davalı taşıyıcının somut olayda "yüke olan özen yükümlülüğünü ihlalden" dolayı müterafik kusurunun bulunduğu kabul edilebilecektir. (Yargıtay 11. H.D'nin 07.03.2016 tarih, 2015/7457 E., 2016/2437 K.-19.11.2013 tarih, 2013/6260 E., 2013/20837 K.-08/01/2018 tarih, 2016/4836 E. 2018/28 K. Sayılı ilamları). Dosyada mevcut 09/01/2015 tarihli sevk ve taşıma irsaliyesinde ise davalıya atfen herhangi bir çekince kaydı olmadığı görülmüştür. ... Yukarıda açıklanan gerekçelerle davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine...". (İstanbul BAM, 12. HD., E. 2018/874 K. 2019/413 T. 21.3.2019, Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 27.08.2023).

³⁰ Hanno Merkt; *Beck'sche Kurz Kommentare: Band 9, Hopt – Handelsgesetzbuch: HGB Mit GmbH & Co., Handelsklauseln, Bank- Und Kapitalmarktrecht, Transportrecht (Ohne Seerecht)*, 42. Auflage, München: C.H. Beck, 2023, HGB § 409, Rn. 1.

³¹ Paschke, *Handelsgesetzbuch Kommentar*, sc HGB § 409, Rn. 10; Koller, *Handelsgesetzbuch Kommentar*, HGB § 409, Rn. 1.

³² Karl-Heinz Thume, *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, Band 7 (Bandredakteur Christine Schmidt), 5. Auflage, München: C.H. Beck, 2023, HGB § 409, Rn. 11.

³³ Thume, *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, HGB § 409, Rn. 14; Reuschle, *Handelsgesetzbuch*, HGB § 409, Rn. 13.

veya kısa mesaj yazışmalarının- varlığı halinde bu delili doğrulayan başkaca deliller -bilirkişi raporu, tanık vs.- sunmak sureti ile de anılan karinenin aksinin ispatlanması mümkündür.

Taşınacak paketlerin sayısı belirlenirken her bir eşya kalemi paket sayılacaktır. Ancak örneğin, bir palet üzerinde yer alan kolilerin tek bir eşya kalemi mi sayılacağı yoksa palet üzerindeki kolilerin her birinin ayrı ayrı eşya kalemi mi olarak mı değerlendirileceği hususunda taşıma senedi yol gösterici olacaktır. Taşıma senedinde hem palet sayısının hem de üzerindeki koli sayısının belirtilmesi halinde, paletlerin mi yoksa kolilerin mi paket olduğu örneğin, taşıyıcının bilgileri kontrol etme imkânına sahip olup olmadığı veya palet üzerindeki streç filmin opak olması nedeniyle üstündeki kolilerin seçilememesi gibi sebeplerle somut olaya göre farklılık arz edebilir³⁴. Verilen iki örnekte palet üzerindeki kolilerin sayısı tespit edilemediğinden somut koşullarda paletin, paket olarak kabul edilmesi gerekecektir³⁵. Ancak bu konuda ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların önüne geçmek için taşıyıcının en azından palet içeriğini denetleme imkânının olmadığını taşıma senedine şerh düşmesi isabetli olacaktır. Aksi halde yani taşıyıcı, taşıma senedine koli sayısının doğruluğunu denetleme imkânı olmadığı yönünde bir şerh düşmediği halde, gönderen tarafından taşıma senedine derç edilen koli sayısı da uygunluk karinesinden yararlanacaktır³⁶. Bu durum ise somut olay özelinde koli sayıları ile ilgili olarak taraflar arasında bir uyuşmazlık yaşanmasına sebebiyet verebilir.

Ayrıca TTK m. 858 uyarınca taşıyıcının şerh düşeceği çekince, kendisinin kayıtların doğruluğunu denetleyecek, uygun araçlara sahip olmadığı sebebine de dayandırılabilir. Bununla beraber söz konusu çekince taşıma senedine şerh düşülmemişse daha sonra ortaya çıkan bir uyuşmazlıkta taşıyıcı objektif nedenlerle malların ve ambalajların sayısını, işaretlerini, numaralarını, ambalajlarını ve dış durumunu kontrol edemediğini kanıtlaya dahi, taşıma senedi, senette yer alan söz konusu kayıtlar bakımından karine teşkil etmeye devam eder³⁷.

3. Eşyanın Net Olmayan Ağırlığı Veya Başka Şekilde Beyan Edilen Miktarı

TTK m. 858/3 hükmü uyarınca “*Eşyanın net olmayan ağırlığı veya başka şekilde beyan edilen miktarı ya da taşınacak paketlerin içeriği, taşıyıcı tarafından denetlenmiş ve denetlemenin sonucu her iki tarafça imzalanan taşıma senedine yazılmışsa, bu yazı, ağırlığın, miktarın ve içeriğin, taşıma senedinde yer alan kayıtlara uygun olduğuna karinedir.*”. Anılan hüküm kapsamında bir karineden söz edebilmek için eşyanın net olmayan ağırlığının veya başka şekilde beyan edilen miktarının ya da taşınacak paketlerin içeriğinin taşıma senedinde yazılı olması yeterli bulunmamış; ayrıca söz konusu kayıtların, “taşıyıcı tarafından denetlenmesi” ve “denetleme sonucunun her iki tarafça imzalanan taşıma senedine yazılmış olması” şartı aranmıştır

³⁴ Thume, *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, HGB § 409, Rn. 16.

³⁵ Oyal, *Taşıma Senedi İle Yük Senedine İlişkin Hükümlerinin Alman Ticaret Kanunu Hükümleriyle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi*, s. 130.

³⁶ Günter Kirchhof, BeckOK HGB (Hrsg Martin Häublein/ Roland Hoffmann-Theinert), 40. Edition, München: C.H. Beck, HGB § 409, Rn. 3; Wieske, *Nomos Kommentar Handelsgesetzbuch*, HGB § 409, Rn. 5.

³⁷ OLG Köln, Urteil vom 16. April 2015 – 3 U 108/14, Beckonline (20.11.2023).

Taşıma senedine eşyanın ağırlığının yazılması özellikle TTK'nin taşıyıcının sorumluluğunun miktarının hesaplanmasına ilişkin 882'nci maddesi³⁸ ve gönderenin sorumluluğunun miktarının hesaplanmasına ilişkin 864'üncü maddesi açısından oldukça önemlidir. Her iki madde hükmünde de sorumluluk miktarı tespit edilirken “eşyanın net olmayan ağırlığının kilogram cinsinden değeri” esas alınmaktadır. Sorumluluğun tespitinde kilogram cinsinden ağırlık nazara alındığından bu birim esas alınarak ağırlığın belirtilmesi isabetli olacaktır. Eşyanın ağırlığının farklı bir birim olarak belirtilmesi halinde ise söz konusu sorumluluk hükümlerinin uygulanabilmesi için ağırlığın kilogram cinsinden ağırlığa dönüştürülmesi gerekir. Buna rağmen uygulamada çoğunlukla taşıma senedinde eşyanın ağırlığı belirtilmediğinden, özellikle parça borcu konusu olan eşyanın zıyı halinde tazminat miktarının hesaplanması oldukça güçleşebilir³⁹. Bu sebeple eşyanın net olmayan ağırlığının taşıma senedine yazılması ihmal edilmemelidir.

Belirtmek gerekir ki taşıyıcı, gönderenin talebi üzerine ve denetlemeye uygun araçları varsa, eşyanın ağırlığını, miktarını veya içeriğini denetlemekle yükümlüdür (TTK m. 858/4, c. 1). TTK m. 858/4, c. 2'de taşıyıcının, gönderenin talebi üzerine gerçekleştirdiği denetleme faaliyeti sebebi ile yaptığı giderleri -örneğin, uzman kişilerden yararlanmışsa veya denetleme için araç kiralamışsa bunlardan doğan giderleri- gönderenden isteyebileceği açıkça hükme bağlanmıştır. Anılan düzenlemeden anlaşılacağı üzere taşıyıcının elinde uygun araçları yoksa kayıtların doğruluğunu denetleme yetkisi bulunmamaktadır. Ancak taşıma sözleşmesi ile taşıyıcıya böyle bir ikincil yükümlülük getirilmesi mümkündür.

³⁸ “Davacı vekili, müvekkilinin bilgisayar, cep telefonu ve aksesuarları satışı yapan firma olduğunu, dava dışı ... Elek. Teknik ve San. Ltd. Şti.'den almış olduğu 28 adet cep telefonunun davalının bağlantılı olduğu ...Bilişim Hizmetleri ve Dış Tic. Ltd. Şti. tarafından davalı taşımacı kanalı ile gönderildiğini, davalı taşımacının bu malzemeleri 05/05/2015 tarihli GL724006 barkod ile anılan malzemeleri önce İzmir'e gönderdiğini ve bunun yanlış olduğunu anlayınca anılan malzemeleri tekrar 07/05/2015 tarih ve HA 12198 barkod ile İstanbul'a geri getirdiğini, oradan tekrar 08/05/2015 tarihinde ve HA 44720 barkod ile kendilerine ulaştırıldığını, gelen kargonun ambalajı iş yerlerinde kamera gözetiminde açıldığını, 28 adet cep telefonu gelmesi gerekirken 10 adet cep telefonunun eksik çıktığını, kargo paketinde yapılan inceleme sonucunda da ambalajın bozularak 10 adet cihazın alındığını tespit ettiklerini, cihazların ilk yüklemesinde barkodlu taşıma senedinde 10 desi ağırlığında olduğu görüldüğünü son barkodlu taşıma senedinde 10 desi ağırlığında olduğu görüldüğünü, son barkodlu taşıma senedinde 7 desi olarak teslim edildiğini, bu eksilmenin kayıp telefon cihazları olarak tespit edildiğini, bir cihazın fatura bedelinin 1.850,50 TL + KDV olduğunu, kayıp ve teslim edilmeyen 10 adet cihazın toplam karşılığı olan 21.160,00 TL olan değerinin davalı taşımacıdan yazılı ve sözlü talep ettiklerini ancak tazmin için herhangi bir çaba sarf edilmediğini, bu miktarın ve satışın gerçekleşmesi nedeni oluşan kâr mahrumiyetini davalıdan talep ve dava etmiştir. Davalı vekili davanın reddini savunmuştur. Mahkemece tüm dosya kapsamına göre; davacı şirkete ait ticari emtianın davalı şirket tarafından taşınması işinin yapıldığı, ancak taşımaya konu 28 adet cep telefonundan 10 tanesinin taşıma sırasında kaybolduğu ve alıcı tarafa teslim edilemediği, bu durumun taşıma belge ve kayıtları ile dosya kapsamından anlaşıldığı, davalı taşımacının söz konusu kayıptan kötü işgörme kurallarına göre sorumluluğu bulunduğu ve sınırlı sorumsuzluk avantajlarından yararlanamayacağı, gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne...” (Yargıtay 11. HD., E. 2016/3432, K. 018/4576, T. 19.06.2018, Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 10.09.2023).

³⁹ Taşınan eşyanın cins borcu olması halinde eşya zayı olsa dahi aynı cins eşyanın piyasada mevcut olması sebebi ile kilogram cinsinden ağırlığını tespit etmek oldukça kolaydır. Konuya ilişkin Ankara BAM 20. HD. önüne gelen bir uyuşmazlığa ilişkin dosya içerisinde, zayı olduğu iddia edilen cep telefonlarının ağırlığına ilişkin bir beyan bulunmadığından, yaptığı araştırmada dava dilekçesinde nitelikleri bildirilen 5 adet cep telefonunun toplam ağırlığının yaklaşık 1 kg olduğunu tespit ederek davalının sorumlu olduğu zarar miktarını hesaplamıştır.” (Karar için bkz. Ankara BAM 20. HD. E. 2019/107, K. 2020/413, T. 05.06.2020, Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 21.09.2023).

Taşıyıcının gönderenin talebi olmaksızın denetlemeyi gerçekleştirmesi halinde ise yapacağı giderleri isteyip isteyemeyeceği yahut bu soruya olumlu yanıt verilirse ne ölçüde talep edeceği hususunda TTK'de hüküm sevk edilmediğinden, genel hükümlerden yararlanılarak çözüme ulaşılması mümkündür. Bu kapsamda taşıyıcının, vekaletsiz iş gören gibi değerlendirilerek⁴⁰ TBK hükümlerinin izin verdiği ölçüde, yaptığı masrafları isteyebileceğini ifade edebiliriz. TBK m. 529 uyarınca iş sahibi, işin kendi menfaatine yapılması hâlinde, işgörenin, durumun gereğine göre zorunlu ve yararlı bulunan bütün masrafları faiziyle ödemek ve gördüğü iş dolaşısıyla üstlendiği edimleri ifa etmek ve hâkimin takdir edeceği zararı gidermekle yükümlüdür. Bu nedenle yapılan denetim çerçevesinde, menfaati olması şartıyla gönderenin karşılaması gereken masraflara, taşıyıcının personeline ödenecek ücretler, gerekli malzeme masrafları ve uzmanların kullanımına ilişkin masraflar örnek verilebilir.

Bununla beraber gönderenin talebi olmaksızın taşıyıcı tarafından yapılan denetlemenin sonucu, taşıma senedinde gönderen tarafından beyan edilen bilgilerin gerçeğe uymadığı yönünde ise, anılan fıkra hükmünde belirtilen unsurlara ilişkin taşıyıcı ve gönderenin beyan ettiği bilgiler çelişkili olacağından, taşıma senedinin bu açıdan herhangi bir karine etkisi olmayacaktır⁴¹. Ki bu halde taşıyıcının denetleme sonucunu, taşıma senedine çekince olarak şerh düştüğü kabul edilmelidir.

TTK m. 858'in ikinci ve üçüncü fıkrası arasındaki farklılığa da değinmekte fayda vardır. Anılan iki fıkra arasındaki fark öncelikle konu bakımındandır. Şöyle ki ikinci fıkra ile taşınan paketlerin sayısının, işaretleri ile numaralarının, taşıma senedinde yer alan kayıtlara uygunluğu bakımından bir karine öngörülmüşken; üçüncü fıkrada taşınan eşyanın net olmayan ağırlığı veya başka şekilde beyan edilen miktarı veya taşınacak paketlerin içeriği bakımından bir karine öngörülmüştür. Söz konusu iki düzenleme arasındaki bir diğer farklılık ise karinenin işlerlik kazanmasına ilişkin şartlar bakımından ortaya çıkar. Şöyle ki ikinci fıkra uyarınca öngörülen karinenin işlerlik kazanabilmesi için, her iki tarafça imzalanmış taşıma senedinde yer alan paketlerin sayısı, işaretleri ile numaraları bakımından gönderen tarafından beyan edilen bilgilerle ilişkin olarak taşıyıcının çekince ileri sürmemiş olması gerekir. Buna karşın üçüncü fıkra uyarınca öngörülen karinenin işlerlik kazanabilmesi, taşınan eşyanın net olmayan ağırlığının veya başka şekilde beyan edilen miktarının veya taşınacak paketlerin içeriğinin taşıyıcı tarafından denetlenmiş ve bu denetlemeye ilişkin sonucun her iki tarafça imzalanan taşıma senedine derç edilmiş olmasına bağlıdır. Bu halde üçüncü fıkrada yer alan bir denetimin yapılmış olması şartı, taşıyıcıyı korumaya hizmet eder. Zira böylece taşıyıcı, üçüncü fıkrada atıfta bulunulan taşıma senedinde yer alan ve kendisinin kontrol edip teyit edemediği bilgilerle bağlı olmayacaktır. Bununla birlikte taşıyıcı, gönderen tarafından taşıma senedine dercedilen ikinci fıkrada öngörülen bilgileri denetlemeden onaylarsa, bu açıdan artık korunmaz ve taşınan paketlerin sayısının, işaretleri ile numaralarının, taşıma senedinde yer alan kayıtlara uygun olduğuna ilişkin karine sadece bir çekince ile geçersiz kılınabilir. Sonuç olarak TTK m. 858'in ikinci fıkrası göndereni, üçüncü fıkrası ise taşıyıcıyı korumaya yöneliktir.

⁴⁰ Thume, *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, HGB § 409, Rn. 24-25.

⁴¹ Thume, *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, HGB § 409, Rn. 20.

D. EŞYA ÜZERİNDE TASARRUF HAKKININ KULLANILMASI BAKIMINDAN İSPAT GÜCÜ

TTK m. 868/4 uyarınca taşıma senedi düzenlenmiş ve her iki tarafça imzalanmışsa gönderen; taşıma senedinde öngörülmüş olması şartıyla, ancak kendisine ait olan nüshayı ibraz ederek taşımanın durdurulması, eşyanın geri getirilmesi, başka bir varma veya teslim yerine götürülmesi ya da başka bir gönderilene teslim edilmesi şeklinde tasarruflarda bulunabilir. Söz konusu hükmün uygulanabilirliği hükümde açıkça zikredildiği üzere ancak taşıma senedinin hem gönderen hem taşıyıcı tarafından imzalandığı ve tasarruf hakkının kullanımının, açıkça taşıma senedinin ibrazına bağlandığı hallerde mümkündür. Dolayısı ile mevcut koşulların varlığı halinde gönderenin tasarruf hakkını kullanabilmesi, taşıma senedinin varlığına bağlanmıştır. Ancak tasarruf hakkının eşyanın teslim yerine ulaşması ile artık gönderilene geçtiği (TTK m. 868/2)⁴² andan itibaren, gönderenin taşıma senedini ibraz etse dahi kural olarak tasarruf hakkı kalkacaktır. Bununla beraber TTK'nin 869'uncu maddesinde tasarruf hakkının gönderilende olduğu hallerde eğer gönderilene ulaşılamıyor veya gönderilen eşyayı teslim almaktan imtina ediyorsa tasarruf hakkının gönderene geçeceği ve bu halde gönderenin, tasarruf hakkının kullanılmasının taşıma senedinin ibrazına bağlı tutulmuş olsa dahi taşıma senedini ibraz etmeksizin tasarruf hakkını kullanabileceği hüküm altına alınmıştır.

Belirtmek gerekir ki tasarruf hakkının gönderilene geçtiği hallerde gönderenin tasarruf hakkını kullanabilmesi, taşıma senedinin ibrazı şartına bağlanmamıştır (TTK m. 868/2).

II. SADECE GÖNDEREN TARAFINDAN İMZALANAN TAŞIMA SENEDİNİN İSPAT GÜCÜ

A. GENEL OLARAK

Taşıma senedinin, kural olarak gönderen tarafından imzalanması gerekli ve yeterliyse de (TTK m. 856/1, c. 1) gönderen dilerse taşıyıcıdan da söz konusu senedi imzalamasını isteyebilir.

Sadece gönderenin imzaladığı taşıma senedinin ispat gücü, iki tarafın imzaladığı bir taşıma senedine kıyasla daha sınırlı nitelik arz eder ve bu halde taşıma senedinde yer alan kayıtların ispat gücü genel ispat kurallarına göre tespit edilir. İspat hukuku açısından öncelikle belirtmek gerekir ki kural olarak kişi, kendinden sadır olan bir belgeyi lehine delil olarak kullanamaz; ancak söz konusu belge, düzenleyenin aleyhine delil olarak kullanılabilir⁴³. Bu sebeple sadece gönderen tarafından imzalanan taşıma senedi, gönderen aleyhine delil teşkil edebilir⁴⁴.

⁴² Ayrıntılı bilgi için bkz. Seven, *Taşıma Hukukunda Gönderilen*, 105 vd.

⁴³ Bazı istisnai hallerde kanunun aradığı şartlar mevcutsa kişinin kendinden sadır olan belgeyi lehine delil olarak kullanması mümkün kılınmıştır. Bu hususa HMK m. 222 kapsamında ticari defterlerin sahibi lehine delil olması hali örnek verilebilir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Şengül Al Kılıç, "HMK'da 7251 Sayılı Kanun İle Yapılan Değişikliğin Ticari Defterlerin İspat Kuvvetine Etkileri", *Ticaret Hukuku Sempozyumu 2021, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 9-12 Şubat 2021, Bildiri Kitabı*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2021, s. 47-102.).

⁴⁴ Can, *CMR ve Alman Ticaret Kanunu Hükümleri ile Mukayeseli Olarak Türk Taşıma Hukukunun Genel Esasları*, s. 55.

Gönderen tarafından düzenlenen ancak imzalanmamış taşıma senedinin örneğin, elektronik ortamda veya faks ile gönderilmesi durumunda ise söz konusu belge yazılı delil başlangıcı niteliği arz edebilir (HMK m. 202)⁴⁵.

B. ÖZELLİKLİ DURUMLAR

TTK'de sadece gönderen tarafından imzalanan taşıma senedinin ispat gücüne ilişkin olarak var olan özel düzenlemeler bakımından öncelikle üzerinde durulması gereken mesele taşıma ücretidir. Şöyle ki taşıma ücreti, taraflar arasında belli bir miktar olarak kararlaştırılabileceği gibi taşınan eşyanın sayısı, ağırlığı veya başka ölçüyle gösterilen miktarına göre de kararlaştırılabilir. Eğer taşıma ücreti, taşınan eşyanın sayısı, ağırlığı veya başka ölçüyle gösterilen miktarına göre kararlaştırılmışsa taşıma ücreti hesaplanırken, taşıma senedindeki kayıtların doğruluğu karine olarak kabul edilir (TTK m. 870/4, c. 1). Kanun koyucu bu halde karineyi biraz daha güçlendirmiş ve bu varsayımın; taşıyıcının taşıma senedine, anılan senette yer alan kayıtların doğruluğunu denetleme konusunda uygun araçların hazır bulunmadığına ilişkin çekince koyması hâlinde dahi geçerli olacağına hükmetmiştir (TTK m. 870/4, c. son). Bununla birlikte gönderen, taşıma senedinde öngörülen miktardan daha az eşya taşındığı veya taşıyıcı, taşıma senedinde öngörülen miktardan daha fazla eşya taşındığı iddiasında ise bu hususun aksini ispatlamakla yükümlüdürler⁴⁶. Görüldüğü üzere bu halde kanun koyucu taşıma senedinin ispat gücü açısından senedin her iki tarafça imzalanması koşulunu aramamıştır.

TTK'nin taşıma senedinin, eşyaya ilişkin kayıtların doğruluğunu denetleme konusunda uygun araçların hazır bulunmadığına ilişkin çekince konulmuş olması hâlinde dahi geçerli olacağına ilişkin m. 870/4, c. son hükmünün mefhumu muhalifinden anlaşılacağı üzere taşıyıcının, kayıtların doğruluğuna ilişkin çekincesini, yaptığı denetim sonucuna dayandırması söz konusu karinenin etkisini ortadan kaldırır.

Sadece gönderen tarafından imzalanan taşıma senedinin ispat gücüne ilişkin olarak Kanun'da özel olarak öngörülen bir diğer düzenleme de taşıyıcının hapis hakkına ilişkindir. TTK'nin 891'inci maddesinde taşıyıcının taşıma sözleşmesinden doğan tüm alacakları için TMK (Türk Medeni Kanunu)⁴⁷ kapsamında hapis hakkını haiz olduğu belirtildikten sonra bu hakkın, taşıyıcının eşyayı zilyetliğinde bulundurduğu veya eşya üzerinde konşimento ve taşıma senedi aracılığı ile tasarruf hakkına sahip olduğu sürece mevcut olduğu hüküm altına alınmıştır. Esasen TMK kapsamında hapis hakkının mevcudiyeti, taşınır eşyaya veya eşyayı temsil eden kıymetli evraka zilyet olunmasına bağlıdır. Oysa TTK'nin 891'inci maddesinde taşıyıcının hapis hakkı, TMK'de olduğu gibi taşınır eşyaya veya eşyayı temsil eden kıymetli evraka sahip olmanın yanı sıra anılan Kanun'dan farklı olarak ayrıca kıymetli evrak niteliğini haiz olmayan ve eşyayı temsil gücü olmayan taşıma senedine zilyet olmaya da bağlanmıştır. Her ne kadar taşıma senedinin eşyayı temsil vasfı olmaması bakımından söz konusu düzenleme

⁴⁵ Yazılı delil başlangıcına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Göksu, "6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Çerçevesinde Senetle İspat Kuralları ve Bunların İstisnaları", *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/1, (2011), s. 53-65.

⁴⁶ Oyal, *Taşıma Senedi İle Yük Senedine İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Alman Ticaret Kanunu Hükümleriyle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi*, s. 131.

⁴⁷ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

eleştirilse de⁴⁸ olan hukuk açısından değerlendirme yapıldığında taşıyıcının, taşınan eşyaya zilyet olmadığı ancak taşıma senedinin bir nüshasını elinde bulundurduğu müddetçe dahi eşya üzerinde hapis hakkına sahip olacağı neticesine varılmaktadır⁴⁹. Ancak taşıma senedinin eşyayı temsil fonksiyonu olmadığı nazara alındığında TTK'nin 891'inci maddesine ilişkin eleştirilerin isabetli olduğunu söylemek gerekir. Bu sebeple öğretide haklı olarak söz konusu düzenlemenin mehz Alman Ticaret Kanunu'nda olduğu şekilde kaleme alınması gerektiği ileri sürülmektedir⁵⁰. Şöyle ki Alman Ticaret Kanunu'nda "*Taşıyıcının rehin hakkı*" başlığı altında (HGB § 440) yer alan düzenleme uyarınca taşıyıcının taşınan eşya üzerinde rehin hakkı onun eşya üzerinde Alman Ticaret Kanunu kapsamında kıymetli evrak niteliğini haiz olan ve taşıyıcının taşınan eşya üzerinde dolaylı zilyetlik imkanı tanıyan taşıma senedi aracılığı ile tasarruf edebildiği sürece devam eder [HGB § 440/ (2)⁵¹]. Ancak mehz Alman Ticaret Kanunu'nda taşıyıcının eşyayı gönderilene teslimden sonraki mahkemeye başvurmuş olması ve eşya henüz gönderilenin zilyetliğinde olması şartıyla 3 gün daha devam edebileceği hükme bağlanmak suretiyle [HGB § 440/ (3)⁵²] hukuki güvenliğin sağlandığını söylemek de mümkündür. Türk hukukunda ise eşyayı gönderilene teslim eden taşıyıcının, eşyayı temsil fonksiyonu olmayan elindeki taşıma senedine dayanarak hapis hakkını kullanabileceğini söylemek pratik olarak mümkün değildir.

SONUÇ

Türk hukukunda taşıma sözleşmesi herhangi bir şekle tabi kılınmadığından şekil serbesliği ilkesi geçerli olmakla beraber TTK'de taşıma sözleşmesini tevsik edici nitelik arz eden taşıma senedine ilişkin ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir.

Taşıma senedinin geçerliliği için sadece gönderen tarafından imzalanması yeterli olmakla beraber aynı zamanda taşıyıcının da imzasını içerdiği takdirde nitelikli bir ispat belgesi halini alır. Zira her iki tarafça imzalan taşıma senedi taşıma sözleşmesinin varlığına, taşıma senedinin içeriğindeki bilgilerin doğruluğuna ilişkin karine teşkil eder. Söz konusu karine aksi ispat edilebilir bir karinedir. Her iki tarafça imzalanan taşıma senedi Hukuk Muhakemeleri Kanunu kapsamında senet niteliğini haiz olduğundan aksinin ispatı ancak kesin delillerle yani senet (HMK m. 204, 205), yemin (HMK m. 229) veya kesin hüküm (HMK m. 204) ile mümkün olabilir.

⁴⁸ Eleştiriler için bkz. Can, *CMR ve Alman Ticaret Kanunu Hükümleri ile Mukayeseli Olarak Türk Taşıma Hukukunun Genel Esasları*, s. 122; Oyal, *Taşıma Senedi İle Yük Senedine İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Alman Ticaret Kanunu Hükümleriyle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi*, s. 174 vd.; Karşı görüş için bkz. Adıgüzel, *Taşıma Hukuku*, s. 239.

⁴⁹ Adıgüzel'e göre de taşıma senedinin hapis hakkının kullanımına etkisi anılan senedin ibraz ve ispat fonksiyonundan ileri gelmektedir (Adıgüzel, *Taşıma Hukuku*, s. 239.).

⁵⁰ Can, *CMR ve Alman Ticaret Kanunu Hükümleri ile Mukayeseli Olarak Türk Taşıma Hukukunun Genel Esasları*, s. 122 vd.; Oyal, *Taşıma Senedi İle Yük Senedine İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Alman Ticaret Kanunu Hükümleriyle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi*, s. 175.

⁵¹ HGB § 440 "(2) *Das Pfandrecht besteht, solange der Frachtführer das Gut in seinem Besitz hat, insbesondere solange er mittels Konnossements, Ladescheins oder Lagerscheins darüber verfügen kann.*"

⁵² HGB § 440 "(3) *Das Pfandrecht besteht auch nach der Ablieferung fort, wenn der Frachtführer es innerhalb von drei Tagen nach der Ablieferung gerichtlich geltend macht und das Gut noch im Besitz des Empfängers ist.*"

Taşıma senedinin sadece gönderen tarafından imzalanmış olması halinde ise söz konusu belge yine senet niteliğini haiz olacak, ancak bu halde taşıma senedi yalnızca onu düzenleyen gönderen aleyhine delil teşkil edecektir. Ancak bu halde taşıma ücreti ve hapis hakkı bakımından iki özellikli durum ayrıca düzenlenmiştir.

Taşıma ücreti, taşınan eşyanın sayısı, ağırlığı veya başka ölçüyle gösterilen miktarına göre kararlaştırılmışsa taşıma ücreti hesaplanırken, sadece gönderen tarafından imzalanmış olsa dahi taşıma senedindeki kayıtların doğru olduğu karine olarak kabul edilir (TTK m. 870/4, c. 1).

Sadece gönderen tarafından imzalanan taşıma senedi, taşıyıcının taşınan eşya üzerinde hapis hakkını kullanabilmesi bakımından da ispat fonksiyonunu haizdir (TTK m. 891).

Taşıma senedinin ispat gücü taşıma sözleşmesinden doğacak uyuşmazlıkların çözümünde önemli bir rol oynadığından Kanun'da öngörülen içeriğe uygun bir taşıma senedi hazırlanması isabetli olur. Özellikle taşıyıcının ve gönderenin sorumluluğunun, taşınan eşyanın net olmayan kilogram cinsinden ağırlığı esas alınarak belirlendiği hallerde -bkz. TTK m. 882; m. 864- taşıma senedine taşınan eşyanın ağırlığının yazılması isabetli olacaktır. Ancak taşıma senedinde taşınan eşyanın ağırlığına ilişkin bilginin gerçeğe uygun olduğu yönündeki karinenin işlerlik kazanabilmesi için her iki tarafın taşıma senedini imzalaması yanında söz konusu eşyanın ağırlığının taşıyıcı tarafından denetlenmiş ve denetleme sonucunun taşıma senedine derç edilmiş olması şartı da aranır (TTK m. 858/3).

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Burak. *Taşıma Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Al Kılıç, Şengül. "HMK'da 7251 Sayılı Kanun İle Yapılan Değişikliğin Ticari Defterlerin İspat Kuvvetine Etkileri", *Ticaret Hukuku Sempozyumu 2021*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Can, Mertol. *CMR ve Alman Ticaret Kanunu Hükümleri ile Mukayeseli Olarak Türk Taşıma Hukukunun Genel Esasları*. C. I, Ankara: İmaj Yayıncılık, 2017.
- Can, Mertol. "4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'na göre Yapılan Taşımaların Tabi Olduğu Hukuki Esaslar", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 2005, s. 11-63.
- Göksu, Mustafa. "6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Çerçevesinde Senetle İspat Kuralları ve Bunların İstisnaları". *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1/1, (2011): s. 53-65.
- Görgün, Şanal, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu. *Medenî Usul Hukuku*, 11. Bası. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Karakaş, Fatma Tülay. "Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62/3, (2013): s. 729-759.
- Kirchhof, Günter. *BeckOK HGB* (Hrsg Häublein, Martin/Hoffmann-Theinert, Roland), 40. Edition. München: C.H. Beck, 2023.
- Kendigelen Abuzer ve Aydın Alihan. "Karayolu ile Uluslararası Eşya Taşıma Sözleşmesine İlişkin Antlaşma (CMR), Resmi Çeviriye İlişkin Sorunlar ve Bir Serbest Çeviri Denemesi", *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı*, C. 1, İstanbul: Beta, 2002
- Koller, Ingo. *Handelsgesetzbuch Kommentar* (Hrsg Ingo Koller/Peter Kindler/Klaus-Dieter Drüen), 10. Auflage, C.H. Beck, 2023.
- Kuru, Baki ve Aydın, Burak. *Medenî Usul El Kitabı*, C. I, 2. Bası. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021.
- Merkt, Hanno. *Beck'sche Kurz Kommentare: Band 9, Hopt – Handelsgesetzbuch: HGB mit GmbH & Co., Handelsklauseln, Bank- und Kapitalmarktrecht, Transportrecht (ohne Seerecht)*, 42. Auflage. München: C.H. Beck, 2023.
- Orbay Ortaç, Nurdan. "Demiryolu ile Seyahat Eden Yolcuların Haklarına Dair Yönetmelik Hükümlerine Eleştirel Bir Bakış", *Ticaret Hukuku Sempozyumu 2021, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 9-12 Şubat 2021, Bildiri Kitabı*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Oyal, Ahmet Batuhan. "Taşıma Senedi İle Yük Senedine İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Alman Ticaret Kanunu Hükümleriyle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi". *Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 5/1, (2023): s. 117-186.
- Paschke, Maria. *Handelsgesetzbuch Kommentar* (Hrsg. Hartmut, Oetker), 7. Auflage. München: C.H. Beck, 2021.
- Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. *Medenî Usul Hukuku*, 9. Bası. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Reuschle, Fabian. *Handelsgesetzbuch (Begründet von Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn; Hrsg von Joost, Detlev/Strohn, Lutz)*, Band 2, §§ 343/475h, Transportrecht. München: C.H. Beck, 2020.
- Seven, Vural. *Taşıma Hukukunda Gönderilen*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012.
- Tanrıver, Süha. *Medenî Usul Hukuku*, C. I, 4. Bası. İstanbul: Yetkin Yayınevi, 2021.
- Thume, Karl-Heinz. *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, Band 7 (Bandredakteurin Christine Schmidt), 5. Auflage. München: C.H. Beck, 2023.

Wieske, Thomas. *Nomos Kommentar Handelsgesetzbuch* (Hrsg Heidel, Thomas/Schall, Alexander), 3. Auflage. Nomos, 2020.

Yeşilova, Ecehan. "CMR-Taşıma Senedinin İspat Kuvveti". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 7/1, (2005): s. 237-274.

EXTENDED SUMMARY

POWER OF PROOF OF THE CONSIGNMENT NOTE

Nurdan Orbay Ortac, Assoc. Prof.

Kırıkkale University, nurdanortac@kku.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-4274-7087>

The purpose of this study is to examine the provisions of the Turkish Commercial Code regarding the power of proof of the bill of carriage within the scope of the provisions regarding the carriage of goods by road. Although the study is limited to Turkish law, the German Commercial Code regulations and the opinions in the German doctrine and German judicial decisions regarding these regulations have been mentioned in our study.

Although the contract of carriage is not subject to form in the Turkish Commercial Code, detailed regulations regarding the bill of carriage, which serves to prove the contract, are included.

The bill of carriage signed by both parties to the contract of carriage is a presumption of the existence of the contract. However, if the bill of carriage is not issued, the rules of proof of the Code of Civil Procedure shall apply in proving the contract of carriage.

The bill of carriage signed by both parties constitutes a presumption as to the content of the contract of carriage (Art. 858/1 TCC). The power of proof of the bill of carriage in terms of the content of the contract is limited to the extent that the matters stipulated in the contract are transferred to the bill of carriage.

The bill of carriage also constitutes a presumption that the goods and their packaging are in good condition in terms of their external appearance at the time of receipt of the goods by the carrier, and that the number, markings and numbers of the packages carried are in accordance with the records in the bill of carriage (Art. 858/2 TCC). This presumption may be rebutted by a reservation made by the carrier in the bill of carriage. In this case, a reservation may be made in the bill of carriage for a justifiable reason, or the carrier may stipulate a reservation that he does not have the appropriate means to check the accuracy of the entries in the bill of carriage (Art. 858/2 TCC). As can be understood from the expression "for a just cause", the reservation to be made by the carrier must be justified.

The bill of carriage signed by both parties shall also constitute a presumption that the number, markings and numbers of the parcels are in accordance with the records in the bill of carriage (Art. 858/2 TCC). In this case, the person claiming that the records regarding the aforementioned matters are not correct shall be obliged to present evidence to refute the presumption in question. In this case, the rule of proof by deed against deed shall become operational. In addition, the reservation to be annotated by the carrier pursuant to Article 858 of the TCC may also be based on the reason that the carrier does not have the appropriate means to check the accuracy of the records.

If the unspecified weight or otherwise declared quantity of the goods or the contents of the packages to be carried have been inspected by the carrier and the result of the inspection has been written in the bill of carriage signed by both parties, the bill of carriage shall also constitute a presumption in respect of these entries. Writing down the weight of the goods is particularly important for determining the carrier's limited liability in case of loss or damage to the goods. The carrier is obliged to inspect the weight, quantity or content of the goods upon the request of the consignee and if he has the means suitable for inspection (Art. 858/4, c. 1 TCC). It is expressly stipulated that the carrier may claim from the consignee the expenses incurred due to the inspection activity carried out upon the request of the consignor (Art. 858/4, c. 2 TCC). However, there is no clear provision in the Law as to whether the carrier may claim the expenses incurred by the shipper in case the carrier carries out the inspection without the request of the consignor. In this context, it should be accepted that the carrier may claim the expenses incurred by being considered as an gestor.

Pursuant to Art. 868/4 TCC, if a bill of carriage has been signed by both parties, the consignor may make dispositions such as stopping the carriage, returning the goods, taking them to another place of destination or delivery, or delivering them to another consignee, provided that it is stipulated in the bill of carriage, only by submitting the copy belonging to him.

The power of proof of a bill of carriage signed only by the consignee is more limited compared to a bill of carriage signed by both parties, and in this case, the power of proof of the records in the bill of carriage is determined according to the general rules of proof.